מפניני הפרשה - מאמר

הפרשת חלה – קיום העולם

בפרשתנו אחרי התרחיש הקשה של חטא המרגלים ועונשם של המרגלים ושל עם ישראל, כתובה מצוות הפרשת חלה: "**ראשית עריסותיכם חלה, תרימו תרומה לה**'" (פרק טו' כ').

גדולה וחשובה היא מצוות הפרשת חלה מן העיסה. שהרי על הפסוק הראשון בתורה: "**בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ**", כתב רש"י: "**אין המקרא הזה אומר אלא דרשני. כמו שאמרו חז"ל: בשביל התורה שנקראת "ראשית", שנאמר: "ה' קנני ראשית דרכו", ובשביל ישראל שנקרא: "ראשית תבואתו".**

דבריו מובנים, שהרי לא נברא העולם, אלא כדי שישראל יקיימו בו את התורה, כמובא במסכת שבת. אבל המשך דברי המדרש שם נראים תמוהים: "**בזכות שלושה דברים נברא העולם. בזכות חלה, ובזכות מעשרות, ובזכות ביכורים, שנאמר: 'בראשית ברא אלוקים', ואין 'ראשית' אלא חלה, שנאמר: 'ראשית עריסותיכם'. ואין 'ראשית' אלא מעשרות, שנאמר: 'ראשית דגנך'. ואין 'ראשית' אלא ביכורים, שנאמר: 'ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוקיך'**"

מצוות אלו הן מצוות נשגבות, אבל לומר שהעולם נברא עבורן? האם הן חשובות יותר לדוגמא ממצוות השבת וכדומה?

רבינו בחיי זצ"ל כתב בפרשתנו, על הפסוק כך: "**מלחם הארץ – לפי שכמדבר היו אוכלים לחם מן השמים, שהיה קדוש, ולכן ציווה כי כשיבואו לארץ ויאכלו מלחם הארץ שיקדשו אותו במצווה, והיא מצוות חלה, ולכן הזכיר בו את ה'**: "**מלחם הארץ תרימו תרומה לה'**".

מדבריו למדים, שישנם חיים שהם כולם קודש לה', כמו חיי ישראל במדבר, מוקפים בענני כבוד לאור עמוד האש, חונים סביב למשכן ולומדים תורה מפי משה ואוכלים לחם מן השמים.

אבל ישנם חיים ארציים, של נוחלי הארץ - המן פסק מרדת, כל איש פנה לכרמו ולזיתו.

במצב זה יש חלילה סכנה של הידרדרות מ"**איש האלוקים**" ל"**איש האדמה**". התורה נותנת עצה: "**מלחם הארץ תרימו תרומה לה**'". שישתף האדם שם שמים בעמלו. שיתן חלק לכהן העובד את ה' והמלמד תורה. ולא זו בלבד אלא יתן לו חלק בראש, בהתחלה.

זה הרעיון שמאחורי מצוות הפרשת חלה, ראשית העיסה. הפרשת תרומות ומעשרות בטרם אכילה, הבאת ביכורים ראשית הפרי והקדשת בכור בהמה. כך עולה גם מדברי הראב"ד זצ"ל בשם מורו הרב החסיד, שיהושע בן נון החרים את יריחו קודש לה' – מכיוון שהייתה העיר הראשונה שנכבשה לפניו בארץ ישראל, והוא עשה אותה כתרומה וכחלה! לפיכך מצאנו שאירעו בה ניסים, ונשמע בה קול הכהן הגדול מירושלים!

עתה מובנים ובהירים עתה דברי המדרש. העולם אמנם נברא בשביל ישראל ובשביל התורה, כלומר, בשביל ישראל שיעסקו בתורה. אבל הרי לא לכולם יכולים לחיות בניסים כמו רבי שמעון בר יוחאי, שהייתה תורתו אומנותו, והם מוכרחים לעסוק לפרנסתם - מלמדנו המדרש, שגם, בעיסוקינו ב"**לחם הארץ**" ניתן חלק הראש לרוחניות! ע"י הפרשת תרומות ומעשרות, הקצבת חלק משעות היום לרוחניות, לתפילה בציבור, ולשיעורי תורה!

בין אדם לחבירו

רצוי שאורח המתארח בבית חבירו יביא עימו לבני הבית דברי מתיקה וכדומה. ואם מתארח למספר ימים ראוי שיביא במהלך ימי האירוח, לבני הבית דברי מתיקה, קליות ואגוזים וכדומה, כדי להראות את חיבתו אליהם.

על האורח להיזהר להיכנס בשלום ולצאת בשלום, שלא יגרום בזמן שהוא מתארח למחלוקות או מריבות וכדומה בין בני הבית, ולא יתנהג בגאווה וגדלות כגון לספר ולהשתבח בתהילותיו, אלא ינהג כבוד בבעל הבית ובני ביתו, שיחתו תהיה נעימה ויזכיר שבחם של מארחיו.

שואל ומשיב

שאלה: מי שלא היו לו טלית ותפילין, והתחיל להתפלל עם הצבור, ובאמצע ברכות קריאת שמע הביאו לו טלית ותפילין, האם רשאי להתעטף בציצית ולהניח תפילין עם ברכותיהן, בבין הפרקים?

תשובה: בברכות יד: מובא: רב נטל ידיו שחרית, קרא קריאת שמע והניח תפילין, ואחר כך התפלל שמונה עשרה. ומפורש בגמרא, שהשליח איחר להביא לו תפילין, והגיע זמן קריאת שמע, והוצרך לקרות קריאת שמע שלא יעבור זמנה וכשהגיע השליח עם התפילין הניחן והתפלל.

כתבו התוספות, משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה. ההיתר הוא רק לגבי תפילין שהרי כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כמעיד עדות שקר בעצמו. ובתפילה גם כן אמרו במסכת ברכות יד: יניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל, וזוהי מלכות שמים שלמה, אבל לא בציצית שהרי אם אין לו טלית של ארבע כנפות פטור מציצית.

לדעת המאירי גם הציצית היא צורך קריאת שמע ותפילה, ומניעתו עדות שקר בעצמו, ולא הזכירו אותו גמרא, מפני שאם אין הטלית ראוי לכך פטור.

וכן נראה מהזוהר הקדוש - שלח לך אמרו: שכל הקורא קריאת שמע בלא ציצית כאילו מעיד עדות שקר בעצמו..

כל זה מתייחס להפסק בהנחת התפילין וההתעטפות בטלית בין גאולה לתפילה. אבל לגבי הפסק בברכת ציצית ותפילין בבין הפרקים של קריאת שמע וברכותיה, לדעת מרן מותר להתעטף בציצית ולהניח תפילין בברכה בבין הפרקים, של קריאת שמע, ולדעת הרמ"א מברכים בבין הפרקים על התפילין, אך על הטלית מברכים רק לאחר התפילה.

סיכום: מי שלא היו לו טלית ותפילין, והובאו לו באמצע ברכות קריאת שמע, למנהג הספרדים שקבלו הוראות מרן רשאי להתעטף בציצית ולהניח תפילין בברכה בבין הפרקים.

מנהג האשכנזים עפ"י הרמ"א שמותר לברך בבין הפרקים על התפילין, אך על הטלית לא מברכים אלא לאחר תפילה. (עפ"י שו"ת יהוה דעת ו' - ד')

מפניני הפרשה - רעיון

כלב בן יפונה

המרגלים הופיעו בפני העם – והוציאו את דיבת הארץ רעה: "**זו הארץ אוכלת יושביה, ומתגוררים בה ענקים ונפילים, והערים בצורות...**" העם שמע, ונרעש, בטחונם התערער והם התחילו לבכות. ולפתע קם כלב בן יפונה - "**ייחס כל את העם אל משה**" - הבה נשמע מה בפיו של משה רבינו לומר לנו! ומשה אמר להם: "**לא תערצון ולא תיראון מהם...ה' אלקיכם ההולך לפניכם הוא יילחם לכם, ככל אשר עשה איתכם במצרים לעיניכם**". ואז קם כלב בן יפונה וחיזק את דבריו של משה: "**עלה נעלה, וירשנו אותה כי יכול נוכל לה!**" וכאן, מתעוררת שאלה הלכתית: הם מותר לתלמיד לחזק את דברי רבו?

הרמב"ם פוסק שאסור לתלמיד להכריע את דברי רבו. ורבינו ירוחם פירש, שכאשר הרב חולק עם מישהו, אסור לתלמידו לומר: "**נראים לי דברי רבי**". אם כן, כיצד קם כלב וחיזק את דבריו של משה רבינו, רבן של ישראל!

ה"חיי אדם" משיב: הסיבה שאסור לתלמיד לומר שרבו צודק היא מפני שהוא מעמיד את עצמו כמו פוסק ומחליט אם הרב צודק או לא. אבל אם לא הוא המחליט וקובע, אלא שהוא יודע עובדה נוספת שמוכיחה עד כמה הרב צודק – מותר לו לומר זאת. לכן קם כלב ואמר: "**רבותי, אני הייתי שם, וראיתי אלו נסים נעשו לנו! כל הזמן היו יושבי הארץ מוטרדים בהלוויות, כדי שהם לא יתפנו אלינו. היינו שם וראינו ש "נמוגו כל יושבי כנען". הקב"ה כבר הכין לנו את הנצחון, ואנחנו צריכים רק לעלות ולרשת את הארץ!**" נראה לומר שההבדל בין כלב לשאר מרגלים הוא שכלב לא הביט בשטחיות, אלא העמיק להתבונן. ואכן מרן ה"חפץ חיים" זצ"ל כתב: "**שמעתי בשם גאון אחד שאמר, שצריך האדם להתבונן בעסקיו – ויראה השגחת ה' יתברך עליו!**"

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רמ"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד

אברהם בן פרחה אבינועם ז"ל אליהו חיים בן הרב שמעון גאי ז"ל

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

חנה שלום בת עובדיה ומרים טוירי ע"ה מימה בת איזה פרץ ז"ל

רחל בת פסיה דבורה שפירא ע"ה מזל בת טובה ומשיה חנימוב ז"ל

אודליה פינקלר בת זהבה ושמעון ז"ל מזל בת משה תפילין ז"ל

בס"ד כד' לחודש סיוון ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 36
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שלח לך
שבת מברכין מפטירים:
"וישלח יהושע"
(יהושע ב' א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	19:30
יציאת השבת:	20:30
זמן רבנו תם:	21:03

תפילין רש"י ורבנו תם - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ופוסקים האחרונים

הקדמה

רוב הפוסקים הראשונים הספרדים הכריעו להלכה לגבי התפילין כדעת רש"י, וכך פסקו גם רבים מפוסקי אשכנז, מרן פסק בש"ע לגבי הנחת תפילין של רבנו תם: "**לא יעשה כן אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות**".

לדעת ה"משנה ברורה" הנחת תפילין 'של רבנו תם' בציבור נחשבת כיוהרא, ושאין שום מקום להתיר לאדם פשוט להניח תפילין 'של רבנו תם', אלא אם כן עושה כן בצנעא.

וכן שלדעתו אין עניין להניח תפילין של רבנו תם, שהרי יש עוד כ"ד שיטות בתפילין, ואם נרצה לצאת ידי חובת כל הדעות נצטרך להניח את כולם.

ובשו"ת 'שמש ומגן' כתב הרב משאש זצ"ל שמעולם לא לבשו במרוקו תפילין של רבנו תם.

בכל זאת בספר 'ילקוט יוסף' כתב, שאף על פי שמרן השלחן ערוך כתב, שלא יניח תפילין דרבינו תם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות.

וכן נהגו רבים וכן שלמים להניח רק תפילין דרש"י, מכל מקום בזמן הזה שהנחת תפילין דרבינו תם נפוצה גם אצל אברכים ובעלי בתים יראי שמים, אין לחוש יותר משום יוהרא.

תפילין 'של רש"י' ו 'רבנו תם' מתי מניחים

לדעת הרא"ש בהלכות תפילין – סימן ה', אדם אשר מניח גם תפילין של רבנו תם, עדיף שיניח את שני זוגות התפילין בבת אחת, וכך תעלה ברכת על התפילין לשניהם: "...**ויעשה שני זוגי תפילין ויניח שניהם. ויכוין בשעת הנחתן באותן שהן כתובין בתקנן בהן אני יוצא ידי חובתי ושאר הן כרצועה בעלמא. ואין כאן 'בל תוסיף' אלא בעושה ה' בתים**...".

מאידך, מדברי מהרי"ל (תשובות מהרי"ל סימן קלז) שהובאו בבית יוסף יוצא שאם לא מניחם בבת אחת, אין להניח תפילין של רבנו תם בזמן התפילה כלל (לפחות לא בזמן קריאת שמע ושמונה עשרה):

"...**ואם על כל פנים לא יוכל להניחם בבת אחת...של רש"י יהיו עליו בשעת קריאת שמע ותפילה...ואחר תפילה יניח של רבנו תם**..."

כיום, שרוב בתי התפילין הם גדולים ואי אפשר להניח שניים בבת אחת, נפוצה יותר שיטה זו. אלא שרבים נוהגים להניח תפילין של רבנו תם בזמן חזרת הש"ץ או לאחר תחנון, לפני 'אשרי'.

ילקוט יוסף

על הנוהגים להניח של רבנו תם בזמן חזרת הש"ץ, כתב בספר "ילקוט יוסף" בסימן לד' סעיף ו' שלא יפה הם עושים.

<u>הנוהגים להניח תפילין דרבינו תם באמצע תפלת החזרה של השליח צבור</u>, <u>לא יפה עושים</u>. שאף על פי שרשאים לענות אמן דברכות באמצע הנחת תפילין של רבינו תם, מכל מקום כיון שגם בזה יש מחמירים, ראוי שלא להביא את עצמו לכתחילה לידי כך, ורק אם במקרה התחיל להניח תפילין של יד של רבינו תם, ובמפתיע שמע קדיש וקדושה יענה. ובפרט שיש להיזהר להקשיב לחזרת השליח צבור...

ושם בסעיף ז' פרט בספר "ילקוט יוסף" את הזמן הנכון שיש להניחם בו.

"**יש הנוהגים להניח תפילין דרבנו תם אחר עלינו לשבח, ולומדים עמהם חק לישראל וכדומה, אחר המרכה ואחד הממעט. ויש שנוהגים להניח תפילין של רבינו תם קודם קדושת ובא לציון, כדי שיאמרו עמהן קדושה אחת, וכן ראוי לנהוג. אולם כל זה אם הציבור כולו ממתין להנחת תפילין קודם אשרי, אבל יחיד המתפלל עם הצבור, ואם יפסיק קודם אשרי כדי להניח רבנו תם, יפסיד אמירת קדושת ובא לציון עם הצבור, באופן כזה נכון שיניח תפילין דרבנו תם אחר התפלה.**

שם בסעיף ט' כתב בספר "ילקוט יוסף" שהזמן הנכון שיש להניחם בו תפילין של רבנו תם בראש חודש הוא לפני תפילת מוסף בזמן פתיחת ההיכל להוצאת ספר תורה. זאת, משום שעפ"י הזוהר, בזמן תפילת מוסף יש הארה של יו"ט, ולכן הולצים את התפילין ולא מניחים אותן יותר כלל.

סיכום: תפילין של רש"י ור"ת

א. המחלוקת בין רש"י לר"ת

- **לדעת רש"י**, סדר הפרשיות מהמבט של הקורא הוא: קדש לי, והיה כי יביאך, שמע, והיה אם שמוע. **לדעת רבנו תם** סדר הפרשיות מהמבט של הקורא הוא: קדש לי, והיה כי יביאך, והיה אם שמוע, שמע.
- **דעת הרמב"ם, ספר החינוך ורוב הפוסקים**: כרש"י.
- **דעת רא"ש**: ירא שמים יצא ידי שניהם.
- **פסיקת השו"ע**: מנהג העולם כרש"י. ירא שמים יצא ידי שניהם. אולם לא יעשה כן אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות.

ב. מי ראוי להניח תפילין של ר"ת?

- **לדעת המהרי"ל, שו"ע**: רק מי שמפורסם בחסידות.
- **לדעת המשנה ברורה**: **ואפילו** רוצה להניחם, יניח לאחר התפילה.
- **לדעת הילקוט יוסף**: בזמננו שרבים נוהגים להניח תפילין של רבנו תם – אין בכך יוהרא.

ג. מתי מניחים?

לדעת הילקוט יוסף: אין להניח תפילין של רבנו תם באמצע חזרת הש"ץ. ראוי להניחן קודם קדושת ובא לציון, בתנאי שהציבור ממתין להנחת תפילין קודם 'אשרי', ואם לא, נכון שיניח אחר התפילה.

בראשי חודשים יניח אותם בזמן פתיחת ההיכל להוצאת ספר תורה.

פינת העורך

"**סר צלם מעליהם**" מבאר ה"שפת אמת": הרע שבעולם אין לו זכות קיום, ולא נברא אלא כדי לתת בחירה לאדם, שיהיה לו מה להילחם בו ולהתיירא מפניו. אולם, כשמתגבר האדם על הרע, הוא נוכח לראות שאיננו ולא כלום, בדומה לצללית המטילה אימה על אדם המהלך יחידי בלילה, אולם כשמגיע אליה נוכח לראות כי אין בה ממש. כשה' איתנו, האויבים המאיימים עלינו הם בגדר צלליות שיגוזו ויסורו מיד מאיתנו - "**סר צלם מעליהם**"

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר מנחם ישראל רוזנברג הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר גדעון אליה קדוש הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו למצוות.

יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

לענות אמן על ברכת עצמו – חלק ג' סופי

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן רטו' סעיף א' פסק להלכה כדעת הרמב"ם אין לאדם לענות אמן אחר ברכותיו, אלא אם הם שתי ברכות רצופות או יותר, וכן שהם סיום הברכות וכגון "בונה ירושלים".

והוסיף שנהגו לענות אמן גם אחרי "יהללוך" שאחרי הלל ואחרי "ישתבח", אפילו שאינם שתי ברכות ברצף.

"אין עונה אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם סוף ברכות, ונהגו לענות אמן אחר יהללוך ואחר ישתבח".

בסימן קפח' סעיף א' פסק מרן, שעל אדם לענות אמן אחרי ברכת "בונה ירושלים", אפילו שאומרים אחריה את ברכת "הטוב והמטיב", מפני שברכה זו היא ברכת סיום הברכות מהתורה, שהרי ברכת "הטוב והמטיב" היא אינה מהתורה, אלא מדרבנן.

"אחר שחתם: בונה ירושלים, יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא, דהטוב והמטיב אינה דאורייתא".

פסיקת הרמ"א

הרמ"א בסימן רטו' כתב שמנהגם הוא כדעת התוספות, שאין לאדם לענות אמן אחר ברכת עצמו, אלא אחר בברכת בונה ירושלים אבל על שאר ברכות אינו עונה אמן אחר ברכת עצמו.

"ויש אומרים שאין עונין אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון, כן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות".

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רטו ס"ק א' הדגיש שאין לאדם לענות אחר ברכת עצמו, אפילו לשתי ברכות או יותר שהן ברצף, אם בעניית אמן הוא מפסיק בין הברכה למעשה המצווה או לאכילה.

בס"ק ב' כתב שאחרי שתי ברכות שאינן סוף העניין אין לענות אמן אחר ברכת עצמו, ולכן אין לענות אמן אחרי שתי ברכות קריאת שמע לפניה, בין בערבית ובין בשחרית.

בס"ק ג' כתב הסבר אפשרי לאלו שנוהגים לענות אמן אחר ברכת עצמם בברכת "ישתבח" וברכת "יהללוך".

"אחר יהללוך וכו' - ואף על גב דאין עונין אמן אחר עצמו אלא דווקא אחר שתי ברכות סמוכות, מכל מקום הני מקרי סמוכות, דיהללוך סמוכה להברכה שלפני הלל וישתבח סמוכה לברוך שאמר.

דהא אסור להפסיק ולהשיח בין ברוך שאמר לישתבח ובין ברכה שלפני הלל ליהללוך (ופסוקי דזמרה שאומרים ביניהם לא מקרי הפסק).

מה שאין כן בברכה אחרונה שאחר ברכת הנהנין, אף על גב דאיכא גם כן שתי ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה כיון שאין לה אחיזה עם ברכה ראשונה שהרי רשאי להפסיק ולדבר בין הטעימה שאחר ברכה ראשונה לבין ברכה אחרונה הויא ברכה אחרונה כברכה מיוחדת".

שו"ת יחוה דעת

בשו"ת יחוה דעת חלק ב' סימן כג' עסק בשאלה האם צריך אדם (ספרדי) הקורא את ההפטרה לענות אמן אחר ברכת עצמו החותמת את ברכות ההפטרה.

אחרי שדן בזה באריכות מסקנתו היא שצריך לענות אמן אחרי הברכה המסיימת את ברכות ההפטרה, וכך ראוי לנהוג ולהנהיג.

"שאלה: לפי מנהג הספרדים שעונים אמן אחר ברכות עצמם, כגון אחר השומר את עמו ישראל לעד, אמן. ובסוף ישתבח, מלך אל חי העולמים, אמן.

"וכן בסוף יהללוך, מלך מהולל בתשבחות, אמן. האם המפטיר צריך לענות אמן אחר ברכות ההפטרה שלו, ויחתום: ברוך אתה ה' מקדש השבת, אמן?"

"...ועל כל פנים בברכות ההפטרה, שהם כמה ברכות סמוכות זו לזו, בודאי שיש לענות לבסוף אמן.

וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן רטו), שכן נוהגים קצת לענות אמן אחר ברכותיו על ההפטרה.

וכן כתב עוד בספרו לדוד אמת (סימן כ אות יט), ובספר קשר גודל (סימן ט אות כא), ובשו"ת יוסף אומץ (סימן סח)...וכן פסק בשלמי צבור (דף פח). וכן פסק הגאון רבי יוסף חיים בספר בן איש חי (פרשת מסעי אות יד)...

וכמה תלמידי חכמים הבקיאים בהוראה נוהגים לענות אמן אחר ברכת ברוך אתה ה' מקדש השבת שבסוף ברכות ההפטרה. והעושה כן הרי זה חכם ומשובח. וכן ראוי לנהוג ולהנהיג".

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רטו' כתב, שגם לאשכנזים הנוהגים כדעת הרמ"א שעונים אמן אחר ברכת עצמם, רק בברכת בונה ירושלים שבברכת המזון, אם האדם מסיים יחד עם אדם אחר – יענה אמן אחר הברכה.

"אמנם אף לנוהגים כהרמ"א אם סיים ברכות אלו (יהללוך שאחר הלל, ישתבח, שומר עמו ישראל, הפורס סוכת שלום, ויש אומרים גם אחר כל ברכות ההפטרה) יחד עם הש"ץ או עם אדם אחר העומד לצידו ושומע סיום ברכתו, עונה אמן, אף על פי שלעניין שאר ברכות אם גמר אותם יחד עם אחר אינו עונה אמן, שאני ברכות אלו שהרבה פוסקים סבירא להו שעונה אפילו אחר ברכת עצמו. ואם סיים הוא ברכה מסוימת, ויחד עמו סיים השליח ציבור, או כל אדם אחר ברכה אחרת, לדברי הכל מותר לענות אמן על ברכת חבירו אף על פי שממילא הוי כעונה אמן אחר ברכת עצמו".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רטו' כתב שאין לאדם לענות אמן אחר ברכת עצמו אלא אם מתקיימים שתי תנאים והם:

א. במקום שמברך שתי ברכות או יותר. **ב.** שהברכה היא הסוף של רצף הברכות.

"אין עונים אמן אחר ברכות עצמו, אלא כשמברך שתי ברכות או יותר, שהם סוף הברכות, כמו בברכת יהללוך, ובברכת ישתבח, ובברכת שומר את עמו ישראל לעד, ובברכת הפורס סוכת שלום וכו', ובברכת המברך את עמו ישראל בשלום, ובברכת בונה ירושלים, ובסיום ברכות ההפטרה"

בסימן קפח' סעיף א' כתב שצריך לענות אמן אחרי ברכת "בונה ירושלים" מפני שברכה זו היא סיום הברכות מהתורה. מנהג הספרדים כדעת מרן בשו"ע לענותה בלחש ומנהג חלק מהאשכנזים לענותה בלחש.

"אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות של תורה, שברכת הטוב והמטיב אינה מדאורייתא. ויאמר אמן זה בלחש, שלא יבואו לזלזל בברכה רביעית..."

סיכום

לדעת הפוסקים הספרדים, אין לאדם לענות אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר רצופות שהן סוף רצף הברכות, כמו בסוף ברכת "השכיבנו" בתפילת ערבית.

ולדעת הפוסקים האשכנזיים אין לאדם לענות אמן אחרי ברכת עצמו אלא רק בברכת "בונה ירושלים" שבברכת המזון.

לגבי אופן עניית אמן זו, מנהג הספרדים לענות אמן זה בלחש ומנהג חלק מהאשכנזים לענות אמן זו בקול רם.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמיררו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולהמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. את שמו של מי שינה משה לפני שיצאו לתור את ארץ ישראל?

א. את שמו של כלב בן יפונה. ב. את שמו של יהושע בן נון.
ג. את שמו של שפט בן חורי. ד. משה לא שינה שם לאף אחד.

2. כיצד הגיב העם, לשמע דברי הדיבה שהוציאו המרגלים על הארץ?

א. ביקשו להעניש אותם. ב. ביקשו לשלוח מרגלים אחרים.
ג. ביקשו לחזור למצרים. ד. ביקשו להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ.

3. מה מסופר בפרשה שבני ישראל מצאו ביום שבת בחיותם במדבר?

א. מטמון מיוחד מלא אבני חן. ב. שחלק מהגויים החלו לשמור שבת.
ג. איש שקושש עצים. ד. את יתרו וציפורה ובניה שבאו אל משה.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

7. "...כֻּלָּם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה" (יג') כאיזה שרים שמשו?

א. שרי עשרות. ב. הם לא שימשו כשרים אלא כנשיאים.
ג. שרי חמישים. ד. חלקם היו שרי מאות וחלקם שרי אלפים.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. ממתי התחייבו בני ישראל במצוות חלה?

א. משנכנסו לארץ ויאכלו מתבואתה. ב. משנכנסו לארץ וירשו אותה.
ג. כבר במדבר התחייבו במצווה זו. ד. אף תשובה לא נכונה.

5. "תְּשָׁא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם..." מי הם "כל העדה"?

א. אנשי הסנהדרין. ב. כל עם ישראל לא כולל הנשים.
ג. כל המרגלים, חוץ מכלב ויהושע. ד. כל הערב רב.

6. על המקושש נאמר "...כִּי לֹא פֹרַשׁ מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ" (טו') מה לא ידעו?

א. מה דינו, היות וחילל שבת לשם שמים. ב. מה דינו היות ולא התרו בו.
ג. באיזו מיתה להמיתו. ד. האם מחלל שבת חייב בעונש ואיזה עונש.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

10. למה התכוון הקב"ה כשאמר למשה: וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ" (יד')?

א. סלחתי להם בזכות דבריך. ב. סלחתי לעם אבל לא למרגלים עצמם.
ג. לא אכם בדבר בבת אחת, אלא בארבעים שנה. ד. א' וג' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – הזדמנות!!!
מצטרפים לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי בעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941